

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

LAUSUNTO

1 (5)

EK-2013-225

28.6.2013

OM 11/03/2012

**LAUSUNTOPYYNTÖ KOSKIEN OIKEUDENHOIDON UUDISTAMISOHJELMAA VUOSILLE
2013 - 2025**

Oikeusministeriö on pyytänyt Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:ltä (jäljempänä EK) lausuntoa Oikeudenhoidon uudistamisohjelmasta vuosille 2013 – 2025. EK kiittää mahdollisuudesta lausua tässä laajassa ja tärkeässä asiassa ja esittää kantanaan seuraavaa.

Yleistä

Uudistamisohjelma sisältää sekä horisontaalisia että sektoreita koskevia tarkempia toimenpide-ehdotuksia. Katsomme, että uudistamisohjelmassa on monia kannatettavia parannusehdotuksia, mutta myös joitain hyvin haasteellisia avauksia, joihin EK suhtautuu kriittisesti.

Uudistamisohjelman horisontaalisten ehdotusten tarkoituksena on mietinnön mukaan parantaa oikeusturvaa yhtäältä vaikuttamalla aineellisen lainsäädännön selkeyteen ja toisaalta lisäämällä erilaisin sähköisin menetelmin asioinnin sujuvuutta. Nämä peruslähtökohdat ovat kannatettavia.

Horisontaaliset tavoitteet ovat kannatettavia ja erityisesti lainsäädännön ajantasaisuuden, laadun ja vaikutusarvioinnin parantaminen ovat tärkeitä ja tuettavia tavoitteita. On tavoiteltavaa ja tärkeää, että lainsäädännön valmistelu on yhtä laadukasta ja tehokasta vastuuministeriöstä riippumatta. Katsomme myös työryhmän kannan mukaisesti, että epäselvät lainsäädännökset on kyettävä korjaamaan. On tärkeää myös kyetä tunnistamaan mahdollisia sääntelykohtia, jotka asettavat EU lainsäädännön yli meneviä tarpeettomia kansallisia vastuita ja velvoitteita ja näitä kansallisia lainsäädännön ylisääntelykohtia on kyettävä myös korjaamaan.

Sähköisen asioinnin kehittäminen ja sähköisten prosessien hyödyntäminen sujuvoittavat niin viranomaisilta kuin asiakkailtakin vaadittavaa työtä ja tavoite on erittäin kannatettava.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Hannu Ylänen

28.6.2013

EK-2013-225

Laajoissa ICT -uudistusprojekteissa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota tietoturvaan ja järjestelmien luotettavuuteen ja tehokkaaseen toimivuuteen eri viranomaisten välillä. Mietinnön mukaan asioiden sähköistä kulkua tuomioistuinten välillä voitaisiin kehittää ja tekniikan avulla myös oikeudenkäyntimenettelyjä voitaisiin kehittää. Nämä ovat kannattavia tavoitteita, mutta niiden osalta tulee kiinnittää erityistä huomiota sähköisten järjestelmien luotettavuuteen ja oikeusturvan säilymiseen. Sähköisen asioinnin kehittämisen tulee mietinnön mukaisesti olla jatkuvaa kehitystoimintaa.

Monissa sektorikohtaisissa kehitysehdotuksissa keskeisenä tavoitteena on pyrkimys lyhentää käsittelyaikoja. EK katsoo, että käsittelyaikojen lyhentäminen on keskeisin korjausta vaativa asia oikeusturvan kannalta. Käsittelyaikojen lyhentäminen on välttämätön tavoite niin kansalaisten kuin yritystenkin kannalta. Pidämme tärkeänä, että keskimääräisille käsittelyajoille asetetaan myös selkeät numeeriset tavoitteet.

Sektorikohtainen tarkastelu

Tuomioistuinviraston perustaminen

Uudistusohjelman yhtenä tavoitteena on tuomioistuinviraston perustaminen. Tavoitteena on vahvistaa tuomioistuinten riippumattomuutta ja tuomioistuinhallinnon toimivuutta erillisen tuomioistuinviraston avulla. Katsomme alustavasti, että erillisen tuomioistuinviraston perustaminen voisi asianmukaisesti tehostaa tuomioistuintoiminnan suunnittelemista ja kehittämistä jatkossa.

Tuomioistuinlinjojen yhdistäminen

Uudistamisohjelman tavoitteena on myös selvittää tuomioistuinlinjojen yhdistämisen tarpeellisuutta. Elinkeinoelämän etujen mukaista on muun muassa, että markkina- ja kilpailuoikeudelliset asiat sekä ensi syyskuusta lähtien myös IPR -asiat käsitellään näitä asioita varten perustetuissa erityistuomioistuimissa, markkinaoikeudessa ja sen yhteydessä toimintansa aloittavassa IPR -tuomioistuimessa. Vain erityistuomioistuimen avulla on mahdollista säilyttää ja kehittää alan asiantuntemusta ja tehostaa oikeusvarmuutta ja oikeusturvaa. Katsomme, että tuomioistuinten erityisasiantuntemuksen turvaaminen on erittäin tärkeä asia ja tuomioistuinlinjojen yhdistäminen saattaisi heikentää tämän erityisasiantuntemuksen saatavuutta jatkossa.

Mietinnössä todetaan, että "Joka tapauksessa on edistettävä tuomioistuinlinjojen välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä asiantuntemuksen siirtoa linjojen välillä." Katsomme, että tärkeintä on kyetä turvaamaan asioiden käsittelyn korkea taso, erityisasiantuntemus ja oikeusturva ja että tuomioistuinlaitoksen rakenteen tulee olla sellainen, että nämä asiat toteutuvat. Suhtaudumme varauksella laajaan tuomioistuin-

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Hannu Ylänen

28.6.2013

EK-2013-225

linjojen väliseen vuorovaikutukseen ja asiantuntemuksen siirtoon linjojen välillä. Erityisosaaminen ja erikoistuminen ja asioiden tehokas käsittely edellyttää keskittymistä tiettyihin tuomioistuimiin ja laaja "asiantuntijavaihto" saattaa käytännössä toimia näitä tavoitteita vastaan.

Hallinto-oikeuksien jutturyhmien jakautuminen

EK ei kannata arvonlisäverotusta koskevien valitusasioiden hajauttamista Helsingin hallinto-oikeudesta kaikkiin hallinto-oikeuksiin. Arvonlisäverotus on ns. harmonisoitua verotusta, jossa korostuu EU-säännösten ja Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön merkitys sellaisella tavalla, joka ei ole ominaista hallinto-oikeuksissa käsiteltävissä muissa asiaryhmissä.

Arvonlisäverotusta koskevien valitusasioiden keskittämisellä yhteen hallintotuomioistuimeen on pyritty varmistamaan riittävä arvonlisäveroosaaminen. Muissa hallintotuomioistuimissa ei ole lainkaan kyseisen verotuksen osaamista ja sellaisen hankkiminen tuomioistuimeen, jossa käsitellään vain muutamia arvonlisäverovalituksia vuodessa, voi osoittautua ylivoimaiseksi tehtäväksi. Asioiden keskittäminen yhteen hallintotuomioistuimeen on toiminut verovelvollisten kannalta kaikin puolin erinomaisesti.

Uudistamisohjelman mukaan vesi- ja ympäristönsuojeluasioissa harkitaan hajauttamismahdollisuuksia kahteen hallinto-oikeuteen. Tällä hetkellä nämä asiat on keskitetty Vaasan hallinto-oikeuteen. Vesi- ja ympäristöasioissa kokoonpanoihin valitaan asiakohtaisesti yksi tai kaksi asiantuntijaa (kuten luonnontieteiden tai tekniikan alan tuomarit), jotka edustavat kunkin jutun vaatimaa osaamisaluetta.

EK:n näkemyksen mukaan erityisasiantuntemuksen turvaamisen tulee olla ohjaavana tekijänä pohdittaessa hajauttamismahdollisuuksia ympäristöasioissa. Hajauttamista ei tule tehdä, jos riittäviä resursseja ja erityisosaamista ei voida samalla turvata. Erityistä lisäarvoa yritysten tai kansalaistenkaan oikeusturvan kannalta ei olisi siinä, että Vaasan lisäksi asioita käsitelisi Suomessa jokin toinen eli yksi hallinto-oikeus lisää verrattuna nykyjärjestelmään (esim. toimivaltaisen tuomioistuimen läheisyys tms.). Resurssinäkökulmasta tätä laajempi hajauttaminen ei liene edes mahdollinen.

Oikaisuvaatimusjärjestelmän käyttöalan laajentaminen

EK ei kannata oikaisuvaatimusjärjestelmän käyttöalan laajentamista arvonlisäveroasioihin. Järjestelmän käyttöönotto hidastaisi muutoksenhakuprosessia merkittävästi kaikissa niissä tapauksissa, joissa muutoksenhaku jatkuu edelleen hallinto-oikeuteen. Lisäksi muutoksenhausta verovelvollisille aiheutuvat kustannukset kasvaisivat merkittävästi. Neuvottelukunnan arvioimia säästövaikutuksia tulisi ehdottomasti ver-

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Hannu Ylänen

28.6.2013

EK-2013-225

rata verovelvollisille muutoksesta aiheutuviin lisäkustannuksiin. Arvonlisäverotuksesta verovelvollisille aiheutuvat hallinnolliset kustannukset ovat jo nykyisin huomattavat suuret ja niitä tulisi kaikin tavoin pyrkiä pienentämään eikä entisestään lisäämään.

Muutosehdotukset ryhmäkannelakiin tai ryhmäkannejärjestelmän muuttamiseen liittyen

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa ryhmäkannelain uudistaminen liittyy keskipitkän aikavälin tavoitteisiin. EK katsoo, että nykyiset oikeussuojakeinot ovat riittäviä sekä kuluttajariitojen että ympäristövahinko- ja koskevien riitojen osalta eikä tällä hetkellä ole näköpiirissä sellaisia tarpeita, jotka edellyttäisivät ryhmäkanteen soveltamisalan laajentamista.

EK ei kannata uudistamisohjelmassa ehdotettua ryhmäkannelain soveltamisalan tai ryhmäkannejärjestelmän muuttamista siten, että se mahdollistaisi nykyistä monipuolisemmin juttujen viemisen tuomioistuimeen ryhmäkanteena ja vielä siten, että muutoksen avulla ryhmäkannetta voitaisiin käyttää muun muassa sellaisissa työsopimuksiin liittyvissä riidoissa, joissa väitetty oikeudenloukkaus on kohdistunut useaan, samassa asemassa olevaan henkilöön. EK katsoo, että ehdotetun kaltaiselle työelämään liittyvälle ryhmäkanneuudistukselle ei ole todellista tarvetta. Suomen yrityskanta koostuu pääosin pienistä yrityksistä, joissa ei esiinny usein tilanteita, joissa oikeudenloukkaus voisi kohdistua useaan, samassa asemassa olevaan henkilöön.

EK ei myöskään kannata ryhmäkannetta ympäristövahinkoasioissa. Ympäristövahingoissa puuttuu edelleen tosiasiallinen tarve kollektiivisten vahingonkorvausasioiden käsittelyyn johtuen ympäristönsuojelun näkökulmasta korkeatasoisesta lainsäädännöstä, hyvin toimivista hallinnollisista korvausjärjestelmistä, yritysten tiukasta normi- ja lupaohjauksesta sekä vähäisen ympäristövahingon tai kohtuullisen immission sietämisvelvollisuudesta.

Valituslupajärjestelmän käyttöalan laajentaminen

EK kannattaa uudistusohjelman ehdotusta valituslupajärjestelmän käyttöalan laajentamisesta ja katsoo, että on tärkeää, että korkein hallinto-oikeus (KHO) voisi jatkossa keskittyä tärkeimpiin ja vaativampiin oikeuskysymyksiin. KHO:n toiminnan tehostamiseen liittyy oleellisesti myös kysymys valituskiellosta KHO:een vähämerkityksellisimpien asioiden osalta. EK katsoo, että ehdotus valituskiellosta on kannatettava. Nykyään KHO:ssa käsitellään usein oikeusturvan kannalta varsin vähämerkityksellisiä ja prosessuaalisista syistä jopa vanhentuneita asioita ja tämä asiointi tulee saada korjattua jatkossa.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Hannu Ylänen

28.6.2013

EK-2013-225

Valituslupajärjestelmän käyttöönottoaminen ympäristölupa- ja muissa infrastruktuurin rakentamista koskevissa hankkeissa

Yritysten ympäristö- ja muissa infrastruktuurin kehittämistä koskevissa lupa-asioissa eri viranomaismenettelyjen käsittelyajat, alkaen hankkeiden maankäytön suunnittelusta edeten ympäristövaikutusten arviointiin ja lopulta tarvittaviin lupapäätöksiin, kestää Suomessa huomattavan pitkän ajan. Hankkeiden suunnittelun ja toteuttamisen välillä voidaan puhua lähes vuosikymmenen mittaisesta aikavälistä, joka johtuu suurelta osalta lupa- ja muusta viranomaisbyrokratiasta. Lupaprosessien hitaus on muodostunut yhdeksi talouskasvua ja investointeja hidastavaksi tai jopa estäväksi tekijäksi, ja yritykset yhä laajemmin kokevat lupa-asiat yhdeksi suurimmista ongelmista toimintaympäristössään. Muutoksenhakuoikeutettujen piirin laajuus yhdistettynä vapaaseen valitusoikeuteen korkeimmassa hallinto-oikeudessa saakka on selkeästi yritysten kannalta yksi lupaprosessia hankaloittava ja viivyttävä seikka.

Näistä lähtökohdista EK tukee KHO:n valituslupajärjestelmää pääsäännöksi myös ympäristöasioissa. Samalla myös valituskieltoa tulisi vakavasti harkita mm. tapauksissa, joissa luvanhakijan toiminnasta johtuva ympäristöhaitta on vähäinen tai joissa kyse on selkeästi shikaaniluonteisista valituksista.

Valituslupajärjestelmän käyttöönotossa tulisi kuitenkin varmistaa, että itsessään valituslupa ja mm. sen myöntämisen tai hylkäämisen kriteerit ovat sellaisia, että vältetään uusien byrokratiaa lisäävien menettelyiden luominen ja mm. ympäristöasioiden käsittelyn pitkittyminen entisestä. Asianmukaisten maksimikäsittelyaikojen säätämistä tulisi tässä tarkoituksessa myös harkita.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Lainsäädäntö ja hallinto

Hannu Rautiainen
johtaja